

10.Sınıf Tarih Dünya Gücü Osmanlı Konu Anlatımı

Fatih Sultan Mehmet Dönemi

II. MEHMET (FATİH)

Babası: Sultan II. Murat

Annesi: Hüma Hatun :

Doğumu - vefatı: 1432 -1481

Padişahlık sırası: 7

Saltanat süresi: 1451 -1481

Tahta çıkan çocukları: II. Bayezid

Eşsiz bir devlet adamı ve komutandı. Çok iyi bir eğitim almıştı. 7 dil biliyordu. Avrupa'nın en güçlü imparatoru olan Şarlken'in tahta çıktıktan sonra okuma yazma öğrendiği dikkate alınırsa Osmanlı Devleti'nin çağının en büyük devleti haline gelmesinde şehzadelere verilen eğitimin önemli bir yere sahip olduğu ortaya çıkar.

900.000 kilometrekare olan Osmanlı topraklarını 2.214.000 kilometrekareye çıkarmıştır. Kanunname-i Âl-i Osman'ı yaparak devlet teşkilatını düzene koymuştur. İstanbul'da Fatih Camii, Topkapı Sarayı, Kapalı Çarşı ve Sahn-ı Seman Medresesi'ni yaptırmıştır.

Birçok tarihçiye göre Fatih, Venediklilerin görevlendirdiği aslen bir Yahudi olan ve Yakup Paşa adıyla anılan saray doktoru tarafından zehirlenerek öldürülmüştür. Papa, Fatih'in ölümünde tam üç gün üç gece bütün kiliselerin çanlarını çaldırarak sevinç ayinleri yaptırmıştır.

İSTANBUL'UN FETHİ

Kavimler Göç'ünden sonra Roma İmparatorluğu Doğu ve Batı olarak ikiye ayrılınca İstanbul, Hristiyanlığın Ortodoks mezhebinden olanların merkezi olmuştur. İstanbul halkının çoğunluğunu Ortodoks Rumlar oluşturmuştur. Ancak bu önemli şehirde Yahudiler, Araplar, Türkler, Venedik ve Cenevizliler de yaşamışlardır.

Bizans ve İstanbul'un Özellikleri

- Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarının kesişme noktası konumunda olan İstanbul, deniz ticareti için önemli bir şehirdi. Tarihinin ilk dönemlerinden itibaren aralarında Arap ve Türklerin de bulunduğu çeşitli kavimler tarafından kuşatılmış, fakat güçlü savunma imkanlarına sahip olduğu için alınamamıştır.
- Hristiyan dünyasında Osmanlı Devleti'ne karşı son kale olarak görülen Bizans ve Ortodoksluğun merkezi olan İstanbul'un Hristiyanlar için sembolik bir önemi vardı.
- XV. yüzyıla gelindiğinde eski gücünden uzaklaşan Bizans, imparatorluk özelliğini kaybetmiş, hakimiyet alanı İstanbul ve çevresi ile Mora Yarımadası'yla sınırlı hale gelmiştir.
- Osmanlı Devleti için stratejik ve ekonomik öneme sahip olan Bizans, 1453'te nüfus potansiyeli ve askeri güç bakımından tehlike oluşturmuyordu. Ancak Bizans, Osmanlı Devleti'nin sıkışık dönemlerinde sorun çıkarmaktan geri kalmıyordu. Fatih, bu yüzden Balkanlarda ilerlemesinin önünde en büyük engel olarak Bizans'ı görüyordu.

İstanbul'un Fethinin Nedenleri

- Bizans'ın, Osmanlı şehzadelerini kışkırtması. (Siyasî neden)
- Bizans bu girişimiyle; Osmanlı Devleti'nin bütünlüğünü bozarak iç sorunlarla uğraşmasını ve üzerindeki Osmanlı baskısını hafifletmeyi amaçlamıştır.
- Bizans'ın Haçlı Seferlerine zemin hazırlaması. (Siyasî neden)
- Bizans bu çalışmalarıyla, Osmanlı Devleti'ne karşı Hristiyan devletleri organize etmeyi, birçok cepheden saldırı yapılmasını sağlamayı ve Osmanlıları ablukaya alarak kendisini korumayı hedeflemiştir.

- Osmanlı Devleti'nin, Anadolu ve Rumeli toprakları arasındaki bağlantıyı sağlamak istemesi (Siyasî neden)
- Osmanlı Devleti'nin Anadolu ve Rumeli'de toprakları bulunmaktaydı. Bizans, Osmanlı ordularının Anadolu ve Rumeli'ye asker geçirmesinde sorun çıkarıyor, Osmanlı ordusunu tehdit ediyordu. Osmanlı Devleti, bu yüzden stratejik bir konumdaki İstanbul'u fethederek toprak bütünlüğünü sağlamak istemiştir.
- Bölge ticaret yollarının ve kazançlarının ele geçirilmek istenmesi. (Ekonomik neden)
- İstanbul, kara ve deniz ticaret yollarının kesiştiği bir konumda bulunuyordu. Bu durum uluslararası ticaret yollarına hakim olmak isteyen Osmanlı Devleti'nin, İstanbul'u fethetmesinde etkili olmuştur.
- İstanbul'un eski bir kültür ve yerleşim merkezi olması (Kültürel neden)
- Hz. Muhammed'in İstanbul'un fethiyle ilgili hadisinin olması (Dinî neden)

Fetih İçin Yapılan Hazırlıklar

- Anadolu Hisarı'nın karşısına Karadeniz'den gelebilecek yardımları önlemek ve kuşatmada üs olarak kullanmak amacıyla Rumeli Hisarı (Boğazkesen) inşa ettirilmiştir.
- İstanbul surlarını yıkabilecek şahi denilen büyük kuşatma topları ile aşırı güçlü atabilecek havan topları döktürülmüştür.
- Denizden düzenlenecek saldırıyı engellemek ve kuşatmayı denizden desteklemek için 400 parçalık donanma oluşturulmuştur.
- Askerleri surların üzerine çıkarabilmek için tekerlekli kuleler yaptırılmıştır.
- Avrupa'dan gelebilecek yardımları engellemek amacıyla Balkanlara ve Mora'ya kuvvet gönderilmiştir.
- Balkanlardan gelebilecek tehlikeleri önlemek için Balkan devletleri ile; Anadolu'dan gelebilecek tehlikeleri önlemek için de Karamanoğulları Beyliği ile antlaşmalar yapılmıştır.
- Bizans'ın elinde bulunan Silivri ve Vize kaleleri alınmıştır.

Bizanslıların Aldığı Önlemler

- Avrupalı devletlerden yardım istemişlerdir.
- İstanbul'un surlarını güçlendirmişlerdir.
- Haliç'in girişini kalın zincirlerle kapatmışlardır.
- Grejuva ateşini (suda da yanan bir ateş) geliştirmişlerdir.
- Katolik ve Ortodoks mezheplerini birleştirmeye çalışmışlardır. Ancak bu konu halk tarafından benimsenmemiştir.

İmparator XI. Konstantin'in papalıktan yardım almak için Katolik ve Ortodoks Kiliselerini birleştirme kararına yüksek dereceli memurlardan Notaras "İstanbul içinde Türk sarığı görmek, Kardinal külahı görmekten iyidir." diyerek tepki göstermiştir. Osmanlıların ele geçirdiği bölgelerdeki hoşgörülü politikasından etkilenen Ortodokslar Osmanlı egemenliğine girmeyi Katoliklerle birleşmeye tercih ettiklerini ortaya koymuşlardır.

Kuşatma ve Fetih

II. Mehmet, hazırlıkları tamamlayarak Edirne'den İstanbul surları önüne geldi. İmparatora elçi göndererek kan dökülmeden İstanbul'un teslim edilmesi teklifinde bulundu, imparator, güçlü surların aşılamayacağı ve Avrupa'dan yardım geleceği düşüncesinde olduğundan bu teklifi reddetti.

6 Nisan 1453'de kuşatma başladı. Osmanlı ordusu surlar önünde kuşatmayı başlatırken, donanma da Haliç'in ağzında ve Sarayburnu önlerinde demirlemişti. İlk büyük saldırı 18-19 Nisan'da yapıldı. 20 Nisan günü dört Ceneviz gemisi Osmanlı donanmasını aşarak Haliç'e girdi.

21 - 22 Nisan gecesi II. Mehmet, donanmadan ayrılan bazı gemileri kızaklarla karadan çektirerek Haliç'e indirdi. Sabahleyin Türk gemilerini Haliç'te gören Bizans halkının morali bozuldu. Yaklaşık iki ay kadar süren kuşatma 29 Mayıs 1453'de İstanbul'un fethi ile sona ermiştir.

Fatih Sultan Mehmet fetihten sonra Ortodokslara din ve vicdan hürriyeti tanımıştır. Fener Rum Patrikhanesi'nin devam etmesine izin vererek Katolik ve Ortodoks kiliselerinin birleşmesinin önüne geçmiştir. Ayrıca kuşatma sırasında İstanbul'dan kaçan Hristiyanların geri dönmelerine izin vermiştir.

ULUBATLI

Ulubatlı Hasan, İstanbul'un fethi sırasında surların üzerine çıkan ilk Türk askeridir. Osmanlı ordusu Fatih Sultan Mehmet kumandasında 6 Nisan 1453 Cuma günü İstanbul'u kuşattı. 29 Mayıs 1453 Salı günü sabaha karşı son saldırı yapılıyordu. Yeniçeriler arasında iri yarı Ulubatlı Hasan adlı bir asker surlara tırmanmaya başladı. Bir elinde palası, öteki eli ile kalkanını başının üstünde tutarak surların üstüne çıktı. Onunla birlikte otuz kadar yeniçeri de surlara tırmandı. Ulubatlı Hasan yaralanmasına rağmen, arkadaşlarının surlara çıkmasına yardım etti. Ayağı taşa takılarak surlardan aşağı düştü. Yu karıdan atılan oklarla şehid edildi. Ancak yeniçeriler, açılan gediklerden içeri girerek şehri ele geçirdiler.

İstanbul'un Fethinin Sonuçları

Türk Tarihi Açısından Sonuçları

- Osmanlı Devleti'nin Anadolu ve Rumeli'deki toprakları birleşmiştir.
- II. Mehmet, Fatih unvanını almıştır.
- İstanbul, Osmanlı Devleti'nin başkenti olmuştur.
- Boğazlar, Osmanlı Devleti'nin egemenliği altına girmiş, İpek Yolu ile Karadeniz'i Akdeniz'e bağlayan yolların denetimi Osmanlılara geçmiştir.
- Fener Patrikhanesi'nin Osmanlı Devleti'ne bağlanmasıyla Osmanlı padişahları Ortodoksların koruyucusu durumuna gelmişlerdir.
- Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Devri sona ermiş, Yükselme Devri başlamıştır.

Dünya Tarihi Açısından Sonuçları

- Çin ve Orta Asya'dan gelen ticaret yolları Osmanlıların denetimine girmiştir. Ticaret yollarının Osmanlıların eline geçmesi Avrupalıların doğu ülkelerine ulaşan yeni yollar aramalarına ve Coğrafi Keşiflerin başlamasına neden olmuştur.
- Top tekniğinin gelişmesi sonucunda İstanbul'un fethedilmesi, şehirleri çevreleyen surların ne kadar sağlam olursa olsun yıkılabileceğini ortaya koymuştur. Bu durum Avrupa'da feodalitenin (derebeyliklerin) yıkılmasında ve merkeziyetçi devletlerin kurulmasında etkili olmuştur.
- İstanbul'dan İtalya'ya giden Bizanslı bilgiler, burada Rönesans'ın başlamasında etkili olmuşlardır.
- Orta Çağ sona ermiş, Yeni Çağ başlamıştır.

ASKERİ VE SİYASİ GELİŞMELER

(1454 -1480)

Fatih İstanbul'u fethettikten sonra Anadolu'da, Balkanlarda ve denizlerde fetih hareketlerine girişmiştir.

Fatih döneminde düzenlenen seferlerle,

- Anadolu'da siyasi birliğin sağlanması ve Anadolu'ya yönelik tehditlerin ortadan kaldırılması
- Anadolu Türk birliğinin kurulması
- Balkanların Osmanlı egemenliğine alınması
- Karadeniz'in Türk gölü haline getirilmesi
- Ege ve Akdeniz'de Osmanlı hakimiyetinin güçlendirilmesi

hedeflenmiştir.

FATİH DÖNEMİNDEKİ ASKERİ VE SİYASİ GELİŞMELER

Sırbistan Seferi (1454)

Osmanlı aleyhine ittifaklara katılan Sırbistan üzerine 1454 yılında düzenlenmeye başlayan seferler sonucunda Belgrad hariç tüm Sırbistan Osmanlı topraklarına katılmıştır (1459).

Amasra'nın Alınması (1459)

Amasra, Anadolu'nun Orta Karadeniz sahilinde bulunan bir şehirdir. Fatih döneminde düzenlenen bir seferle Amasra alınmış, buradaki Ceneviz hakimiyetine son verilmiştir. Amasra'nın alınması Osmanlı Devleti'nin Karadeniz'de hakimiyet kurmasına katkı sağlamıştır.

Mora'nın Fethi (1460)

Mora Yarımadası'nın yönetimi son Bizans imparatorunun kardeşlerinin elindeydi. Bunlar Venedik, Ceneviz, Napoli gibi devletleri Osmanlı aleyhine kışkırtıyorlardı. Amaçları Bizans'ı yeniden kurmaktı. Fatih, İstanbul'un fethinden sonra Mora'daki Rum despotluklarını vergiye bağladı. Daha sonra da iki sefer düzenleyerek Mora'nın fethini gerçekleştirmiştir (1460). Böylece Akdeniz hakimiyetini sağlama yolunda bir adım atılmıştır.

Sinop'un Alınması (1461)

1461'de Sinop alınarak İsfendiyaroğulları Beyliği'ne son verilmiştir. Böylece Anadolu'da Türk birliğini sağlama yolunda bir adım daha atılmıştır.

Trabzon'un Fethi (1461)

IV. Haçlı Seferi'nden sonra Bizans imparatorluk ailesinden bazı üyeler Trabzon'a giderek bir devlet kurmuşlardı (1204).

Sinop'un fethinden sonra Osmanlı Devleti, vermesi gereken vergiyi ödemeyen ve Akkoyunlu Devleti ile ittifak kuran Trabzon İmparatorluğu üzerine yöneldi. Şehir karadan ve denizden kuşatılarak fethedildi (1461). Trabzon'un alınmasıyla Karadeniz'in Anadolu sahillerinde güvenlik tam olarak sağlanmıştır. Mora ve Trabzon'un Osmanlı topraklarına katılması ile Bizans'ı yeniden kuracak bir güç kalmamıştır.

Eflâk Seferi (1462)

Eflâk, Yıldırım Bayezit döneminde Osmanlı Devleti'ne bağlanmıştı. Eflak beyi Vlad (Kazıklı Voyvoda) Osmanlı Devleti'ne karşı Macarlarla ittifak kurunca bir sefer düzenlendi ve Eflâk Osmanlı Devleti'ne bağlı bir eyalet hâline getirildi.

Bosna - Hersek Seferi (1463)

Bosnalılar, Osmanlılara karşı düzenlenen Haçlı Seferlerine katılıyorlardı. Fatih döneminde Bosna üzerine düzenlenen seferle Bosna fethedilmiştir. Bosna'nın Osmanlı topraklarına katılmasıyla Venediklileri karadan kuşatılabilme imkanı doğmuştur. Bosna'nın alınmasından bir süre sonra Hersek de Osmanlı yönetimini kabul etmiştir.

Osmanlı - Venedik Savaşı (1463 - 1479)

Osmanlı - Venedik Savaşı'nın başlamasında,

- Osmanlı Devleti'nin Ege Denizi'ndeki fetihlerinin Venediklilerin ekonomik çıkarlarını tehlikeye düşürmesi
- Osmanlı Devleti'nin Mora ve Sırbistan'ı fethetmesi, Arnavutluk'u egemenlik altına almayı amaçlaması

gibi nedenler etkili olmuştur.

1463'te Mora'da başlayan Osmanlı - Venedik Savaşları on altı yıl devam etti. Venediklilerden 1462'de Taşoz, Semadirek, Limni ve Midilli, 1470'te Gökçeada ve Eğriboz alındı. İşkodra'nın fethedilmesi üzerine zor durumda

kalan Venedik barış istedi (1479).

Bu antlaşmaya göre,

- Arnavutluk'taki İşkodra ve Kroya Osmanlı Devleti'nde kalacak buna karşılık Osmanlı Devleti Mora, Dalmaçya ve Arnavutluk'ta Venediklilerden aldığı yerleri geri verecektir.
- Venedikliler, Osmanlı Devleti'ne savaş tazminatı ödeyecek ve yıllık vergi verecekler, İstanbul'da devamlı elçi (balyos) bulundurabileceklerdir.

Bu antlaşma ile Venediklilere Osmanlı topraklarında ticaret yapma hakkının tanınmasıyla Osmanlı tarihinde ilk kapitülasyonlar Venediklilere verilmiştir. Fatih, Venediklilere kapitülasyonlar vererek Hristiyanlar arasında Osmanlı Devleti'ne karşı oluşturulan birliği zayıflatmak istemiştir.

Karamanoğulları İle Mücadele (1466)

Karamanoğulları Beyliği Osmanlılara karşı Venedik, Akkoyunlu ve Memlûk devletleri ile ittifaklar kuruyordu. Fatih, Balkan seferlerinden sonra Anadolu'da Türk birliğini sağlama politikası doğrultusunda Karamanoğulları üzerine bir sefer düzenleyerek Konya ve Karaman, Osmanlı topraklarına katmıştır.

Akkoyunlu Devleti İle İlişkiler Ve Otlukbeli Savaşı (1473)

Otlukbeli Savaşı'nın yapılmasında,

- Akkoyunluların Anadolu Türk birliğini tehdit etmesi
- Uzun Hasan'ın Trabzon Rum İmparatorluğu'nu desteklemesi ve Karamanoğullarını himaye etmesi
- Uzun Hasan'ın Osmanlı Devleti'ne karşı Venediklilerle anlaşması

gibi nedenler etkili olmuştur.

Osmanlı ve Akkoyunlu kuvvetleri Erzincan yakınlarında Otlukbeli denilen yerde karşı karşıya geldiler. Savaş Osmanlıların galibiyetiyle sonuçlandı (1473).

Otlukbeli Savaşı'nın kazanılmasıyla,

- Akkoyunlu Devleti gücünü kaybederek yıkılma sürecine girmiştir.
- Osmanlı Devleti Doğu Anadolu'ya kadar sınırlarını genişletmiştir. Böylece Anadolu Türk birliğinin sağlanmasında önemli bir aşama kaydedilmiştir.
- Anadolu'da Osmanlı Devleti'nin güçlü bir rakibi ortadan kaldırılmıştı.

Akkoyunlular ateşli silahlara önem vermediğinden Osmanlı topçusu karşısında başarılı olamamıştır. Bu durum silah teknolojisindeki gelişmelerin devletlerin birbirlerine üstünlük sağlamasında etkili olduğunu gösterir.

Kırım'ın Fethi (1475)

Kırım'daki Kefe, Azak ve Menkûb gibi yerler Cenevizlilerin elinde bulunuyordu. Karadeniz'i ve Asya ticaretini denetimi altına almak isteyen Fatih, Kırım Hanı Hacı Giray'ın Cenevizlilere karşı Osmanlılardan yardım istemesi üzerine Gedik Ahmet Paşa kumandasında bir donanmayı Kırım'a gönderdi. Böylece Kırım'ın fethi gerçekleşti (1475).

Kırım'ın fethiyle,

- Kırım Hanlığı Osmanlı Devleti'ne bağlanmıştır.
- İpek Yolu'nun Karadeniz'in kuzeyinden geçen kolu Osmanlı kontrolüne alınmıştır.
- Karadeniz Osmanlı gölü haline gelmiştir.
- Lehistan üzerine doğudan yapılacak seferler için üs elde edilmiştir.

Boğdan'ın Alınması (1476)

Fatih döneminde Osmanlı Devleti'ne ödediği vergiyi kesen Boğdan üzerine bir sefer düzenlenmiş ve Boğdan Osmanlı topraklarına katılmıştır.

Arnavutluk Seferi (1479)

Osmanlı - Venedik Savaşları devam ederken isyan eden Arnavutluk üzerine üç sefer düzenlenmiş, bu seferler sonucunda Venedik egemenliğindeki Arnavutluk Osmanlı topraklarına katılmıştır.

Yunan Adalarının Alınması (1479)

Venedikliler vergiye bağlandıktan sonra Gedik Ahmet Paşa komutasında bir donanma Adriyatik Denizi'nde bulunan Zenta, Kefalonya ve Ayamavra adalarını fethetmiştir.

İtalya Seferi (1480)

Fatih Sultan Mehmet, Venedik ve Napoli Krallığı arasındaki savaştan yararlanmak için Gedik Ahmet Paşa komutasında bir Osmanlı donanmasını İtalya'ya gönderdi. Bu sefer sonucunda Napoli Krallığı'na ait Otranto fethedildi (1480). Ancak Fatih'in vefatından sonra tahta çıkan II. Bayezid, Gedik Ahmet Paşa komutasındaki donanmayı geri çağırınca Napoli Krallığı Otranto'yu geri almıştır.

Yavuz Sultan Selim Dönemi

YAVUZ SULTAN SELİM

Babası: II. Bayezid

Annesi: Gülbahar Hatun

Doğumu - vefatı: 1470 -1520

Padişahlık sırası: 9

Saltanat süresi: 1512 -1520

Tahta çıkan çocukları: Kanunî

Babası tarafından devlet idaresini ve ordu komutanlığını öğrenmesi için Trabzon'a vali olarak gönderildi. Yavuz, şehzadeligi sırasında devlet işlerinin yanında okumaya ve ilim tahsiline önem verdi. Mevlâna Abdülhalim Efendi'nin derslerini takip etmiştir.

Her öğün yemekte tek çeşit yemek yedi ve ağaçtan tabaklar kullanırdı. Çok mütevazi bir kişiliğe sahip olan Yavuz, Mısır Seferi dönüşünde İstanbul halkının kendisini heyecanla beklediğini öğrenince halkın tezahüratı nedeniyle gurura kapılmaktan endişe ederek şehre gece karanlığında girmeyi tercih etmiştir.

Herhangi bir saray halkından ayırt edilemeyecek kadar sade giyinirdi. Birgün bunun sebebini soranlara: "Vezirlerin ve beylerin süslü giyinmeleri, padişahlara saygıdan ileri gelir. Biz kime şirin görünmek için süslü giyinelim ki? Bizim Padişahımız (Allah c.c.) vücudun dışına değil, içindeki cevhere (imana) bakar." demiştir.

Binicilik, kılıç kullanma, okçuluk, yay çekme ve güreşçilikte ustalaştı. Tahtı devraldığında yaklaşık 2.375.000 kilometrekare olan Osmanlı topraklarını sekiz yıl gibi kısa bir sürede 6.557.000 kilometrekareye çıkarmayı başarmıştır.

Osmanlı hâzinesini ağzına kadar doldurduktan sonra "Benim altınla doldurduğum hâzineyi torunlanmdan her kim doldurabilirse kendi mührü ile mühürlesin, aksi halde Hazinehümayun benim mührümle mühürlensin." demiştir. Yavuz'dan sonraki Osmanlı hükümdarları hâzineyi dolduramadıklarından dolayı hâzinenin kapısı onun mührüyle mühürlenmiştir. 1520 yılında şirpençe denilen bir çıban yüzünden vefat etmiştir. Yavuz döneminde halifelik Osmanlı padişahlarına geçmiştir.

OSMANLI - SAFEVİ İLİŞKİLERİ

XV. yüzyılın başında İran'da kurulan Safevi Devleti, Şiilik propagandası aracılığıyla Osmanlı topraklarını ele geçirmeyi hedeflemiştir. II. Bayezid döneminde Safevi propagandalarının etkisiyle Teke (Göller Bölgesi) çevresinde Şahkulu İsyanı çıkmıştır. Başlangıçta etkili olan isyan daha sonra bastırılmıştır.

Yavuz Sultan Selim, Trabzon valiliği sırasında Safevilerin izlediği politikayı yakından izliyor ve babası II. Bayezid'e bildiriyordu. II. Bayezid'in Safevi tehlikesini önemsememesi üzerine devlet adamları ve askerlerin desteğini alan Yavuz babasını tahttan indirerek Osmanlı tahtına çıkmıştır.

Yavuz Sultan Selim hükümdarlığı döneminde tehlikenin doğudan geldiğini görerek buraya yönelmiştir. Doğuda Safevilerle, güneyde de Memlûklerle mücadele etmiştir.

İran Seferi

Yavuz Sultan Selim iç sorunları çözdükten sonra 1514'te İran üzerine sefer düzenledi.

İran üzerine sefer düzenlenmesinde,

- İpek Yolu'nun Van - Tebriz hattı üzerinde denetim kurulmak istenmesi.
- Safevilerin Orta Asya'dan gelen Türklerin Osmanlı sınırlarına girmesini engellemesi nedeniyle Balkanlardaki iskân politikasının olumsuz etkilenmesi.

önemli rol oynamıştır.

Bu sefer sırasında Osmanlı kuvvetleri Van yakınlarındaki Çaldıran Ovası'nda Şah İsmail'in kuvvetleriyle karşılaştı. İki ordu arasındaki Çaldıran Savaşı Osmanlıların galibiyetiyle sona erdi (1514).

Çaldıran seferi dönüşünde Maraş üzerine yürüyen Osmanlı kuvvetleri Turnadağ Savaşı'nda Dulkadiroğullarını mağlup ederek bu beyliğe ait Maraş ve Elbistan'ı Osmanlı topraklarına katmıştır (1515).

OSMANLI - MEMLUK İLİŞKİLERİ

Osmanlı - Memluk ilişkileri, Osmanlıların Yıldırım Bayezid döneminde Malatya ve çevresini alması ile bozulmuştu. Fatih döneminde ise Dulkadiroğulları ve Hicaz su yolları sorunları yüzünden iki devlet arasındaki gerginlik artmıştı. Fatih döneminde yaşanan sorunlar II. Bayezid döneminde savaşa dönüştü. Yapılan mücadelede taraflar birbirine üstünlük sağlayamadılar.

Mısır Seferi

Yavuz döneminde Dulkadiroğulları Beyliği'nin Osmanlı topraklarına katılması iki devlet arasındaki ilişkilerin yeniden bozulmasına neden olmuştur. Yavuz Sultan Selim, İran seferinden sonra Mısır seferine çıkmıştır.

Mısır Seferi'nin Nedenleri

- Abbasi halifelerinin Mısır'da bulunması ve Medine'nin Mısır'a bağlı olmasından dolayı Memluklerin İslâm dünyasının lideri gibi davranması.
- Mısır'ın Akdeniz'de önemli limanlara ve verimli topraklara sahip olması.
- Baharat Yolu'nun ele geçirilmek istenmesi.
- Memluklerin Osmanlı Devleti'ne karşı Safevilerle ittifak yapması.
- Osmanlı Devleti'nin İslâm dünyasının liderliğini ele geçirmeyi amaçlaması.
- Dulkadiroğullarının ortadan kaldırılmasının Memluklerin tepkisine yol açması

Yavuz döneminde yapılan Mercidabık Savaşı (1516) ve Ridaniye Savaşı (1517) Osmanlıların üstünlüğü ile sona ermiştir.

Mısır Seferi'nin Sonuçları

- Memluk Devleti yıkılmıştır.
- Suriye, Filistin ve Mısır Osmanlı topraklarına katılmıştır.
- Hicaz, Osmanlı himayesini kabul etmiştir.
- Mukaddes emanetler İstanbul'a getirilmiştir.
- Halifelik Osmanlı Devleti'ne geçmiştir.
- Baharat Yolu Osmanlı egemenliği altına girmiştir.
- Venedikliler, Kıbrıs için Memluklere verdikleri vergiyi Osmanlılara ödemeye başlamışlardır.
- Osmanlı Devleti, İslâm dünyasının lideri durumuna gelmiştir.
- Kıbrıs, Girit ve Rodos adaları dışında Doğu Akdeniz, Osmanlı egemenliğine girmiştir.
- Elde edilen ganimetler ve vergilerle Osmanlı Hazinesi zenginleşmiştir.

Kanuni Sultan Süleyman Dönemi

KANUNİ SULTAN SÜLEYMAN

Babası: Yavuz Sultan Selim

Annesi: Hafsa Hatun

Doğumu - vefatı: 1495 - 1566

Padişahlık sırası: 10

Saltanat süresi: 1520 - 1566

Tahta çıkan çocukları: II. Selim

Osmanlı Devleti en güçlü dönemini Kanuni Sultan Süleyman'ın hükümdarlığı zamanında yaşamıştır.

Şehzadeliği sırasında iyi bir eğitim alan Kanuni, Karakızıoğlu Hayrettin Hızır Efendi'den tarih, fen, edebiyat ve din dersleri almıştır. Ayrıca askeri eğitim görmüş, savaş tekniklerini öğrenmiştir.

On beş yaşında önce Şarkî Karahisar'a ardından Bolu'ya kısa bir süre sonra da Kefe sancakbeyliğine gönderilmiştir (1509). 30 Eylül 1520'de, 25 yaşındayken Osmanlı tahtına çıkmıştır. Erkek kardeşi olmadığı için tahta geçişi kolay olmuştur.

Devlet yönetimiyle ilgili çıkardığı yasalardan dolayı kendisine Kanuni unvanı verilmiştir.

Osmanlı - Macaristan İlişkileri

Kanuni Sultan Süleyman tahta çıktığında Osmanlı Devleti'nin batıdaki en güçlü rakibi Roma Germen İmparatorluğu idi. Roma Germen imparatoru Şarlken ile Avusturya kralı Ferdinand kardeştiler.

Şarlken'in kız kardeşi ile evlenen, kendi kız kardeşini de Ferdinand ile evlendiren Macar kralı II. Layoş da onlarla birlikte hareket ediyor, bu yakınlığa güvenerek Osmanlı Devleti'nin Balkan topraklarını tehdit ediyordu.

Belgrat'ın Fethi (1521)

Macar kralının Osmanlı Devleti'ne ödemesi gereken vergiyi vermemesi ve kendisine gönderilen elçiyi öldürmesi üzerine Kanuni, karadan ve Tuna nehrinden gönderdiği güçlerle Belgrat'ı fethetti. Belgrat'ın fethiyle, Orta Avrupa'da yapılacak fetihler için önemli bir üs elde edilmiştir.

Mohaç Meydan Savaşı (1526)

Mohaç Savaşı'nın çıkmasında,

- Belgrat'ın alınmasıyla Osmanlı - Macar ilişkilerinin bozulması,
- Şarlken'e esir düşen Fransa kralının Osmanlı Devleti'nden yardım istemesi,
- Kanuni'nin Hristiyan birliğini parçalamak için Fransa'yı kendi yanına çekmeyi amaçlaması,
- Kanuni'nin, Tuna Nehrinin kuzeyindeki ülkeleri fethetmek istemesi,

etkili olmuştur.

Osmanlı ve Macar orduları Mohaç Ovası'nda karşılaştılar. Osmanlı ordusu burada Türk tarihinin en büyük zaferlerinden birini kazandı (1526). Macar kralı II. Layoş da ölenler arasındaydı.

Mohaç Meydan Savaşı'nın Sonuçları

- Osmanlı himayesinde bir Macaristan krallığı kurulmuş, Jan Zapolya (Yanoş) bu krallığın başına getirilmiştir.
- Fransa kralı I. Fransuva Alman İmparator'u Şarlken'in baskısından kurtulmuştur. Bu durum Osmanlı - Fransa ilişkilerinin gelişmesine ortam hazırlamıştır.
- Osmanlı Devleti'nin Orta Avrupa egemenliği güçlenmiştir.
- Osmanlı Devleti ile Avusturya komşu olmuş ve iki devlet arasında savaşlar başlamıştır.

Osmanlı - Avusturya İlişkileri

Mohaç zaferiyle Macaristan'ın Osmanlı egemenliğine alınması, Osmanlı Devleti'yle Avusturya'yı karşı karşıya getirmiştir.

I. Viyana Kuşatması (1529)

Avusturya kralı Ferdinand akrabalık ilişkileri nedeniyle Macaristan tahtının kendine ait olduğu iddiasıyla Budin'i işgal etti. Jan Zapolya'nın yardım isteği üzerine sefere çıkan Kanuni Budin'i işgalden kurtararak Avusturya'yı savaşa zorlamak için Viyana'yı kuşattı. Ancak gerekli hazırlığın yapılmaması ve kışın yaklaşması nedeniyle kuşatma kaldırıldı.

Almanya Seferi (1532)

Osmanlı ordusunun Viyana'dan çekilmesinden sonra Şarlken'in de desteğini alan Ferdinand Budin'i tekrar işgal etti.

Bu gelişme üzerine sefere çıkan Kanuni, Avusturya ve Almanya'yı savaşa zorlamak için Almanya içlerine kadar ilerledi. Ancak Şarlken ve Ferdinand Kanuni'nin karşısına çıkmaya cesaret edemediler.

Osmanlı ordularıyla baş edemeyeceğini anlayan Ferdinand'ın barış istemesi üzerine taraflar arasında İstanbul Antlaşması (İbrahim Paşa) imzalandı (1533).

İstanbul Antlaşması'na göre,

- Avusturya kralı protokol bakımından Osmanlı sadrazamına denk olacaktı.
- Avusturya, Macaristan'ın iç işlerine karışmayacak, Yanoş'un krallığını tanıyacaktı.
- Avusturya, Osmanlı Devleti'ne yıllık vergi ödeyecekti.

Macaristan'ın Osmanlı topraklarına Katılması

İstanbul Antlaşması Osmanlı Devleti ile Avusturya arasındaki sorunları çözmedi. Jan Zapolyo'nun ölümü üzerine oğlu Sigismund, Macaristan tahtına çıktı. Bu durumu tanımayan Ferdinand, Macaristan'ı işgal etti.

Bu gelişmeler üzerine sefere çıkan Kanuni, Macaristan'da yeniden egemenlik kurdu. Ferdinand'ın barış isteğini kabul ederek Macaristan'da yeni bir düzenleme yaptı (1541).

Bu düzenleme ile Macaristan üçe ayrılmıştır:

- Kuzey Macaristan, vergi vermek koşuluyla Avusturya'ya bırakılmıştır.
- Orta Macaristan, Erdel Beyliği adı altında Osmanlı Devleti'ne bağlı hale getirilmiştir.
- Güney Macaristan, Budin Eyaleti olarak doğrudan Osmanlı topraklarına katılmıştır.

Osmanlı - İran İlişkileri

Safevi Devleti Şiilik propagandası yapıp Anadolu'ya egemen olmak isteyince Osmanlı - İran ilişkileri bozulmuş, Yavuz Sultan Selim döneminde kazanılan Çaldıran Savaşı, İran sorununu geçici de olsa çözüme kavuşturmuştu. Şah İsmail'in yerine geçen Tahmasb döneminde de Safevilerin Osmanlı politikası değişmedi.

Tahmasb'ın,

- Osmanlı topraklarına saldırması,
- Osmanlı Devleti'ne bağlılığını bildiren Bağdat valisini öldürmesi,
- Osmanlı Devleti'ne karşı Avusturya ile antlaşma yapması,
- üzerine Kanuni İran üzerine sefere karar verdi.

Kanuni, İran üzerine dört büyük sefer düzenleyerek Bağdat, Karabağ, Revan ve Nahçıvan'ı Osmanlı topraklarına katılmış, İran barış istemek zorunda kalmıştır.

Amasya Antlaşması (1555)

Kanuni, İstanbul'a dönüşü sırasında Amasya'ya gelen İran elçilerinin barış teklifini kabul etti. Osmanlı Devleti ile İran arasındaki ilk resmi antlaşma olan Amasya Antlaşması yapıldı (1555). Bu antlaşmayla İran; Bağdat, Karabağ, Revan ve Nahçıvan'ın Osmanlı Devleti'ne ait olduğunu kabul etmiştir.

Zigetvar Seferi (1566)

Zigetvar seferi, Kanuni Sultan Süleyman'ın son seferidir. Ferdinand'ın yerine Avusturya kralı olan Maksimiyen'in barışı bozup Erdel'e saldırması üzerine, Sokullu Mehmet Paşa ile birlikte sefere çıkan Kanuni, Zigetvar Kalesi'ni kuşatmıştır. Kuşatma sürerken Kanuni vefat etmiş, ancak Zigetvar alınmıştır.

DENİZLERDEKİ GELİŞMELER

Bir kara devleti olarak kurulan Osmanlı Devleti, batı yönünde genişleme siyasetini sürdürünce deniz gücüne ihtiyaç duymuştur. Osmanlı Devleti Akdeniz ve Avrupa üzerinde hâkimiyet kurmak isteyince karşısında Venedik, Ceneviz, İspanya ve Portekiz gibi güçlü donanmalara sahip devletlerle karşı karşıya gelmiştir.

II. Bayezid döneminde; Kili ve Akkerman fethedilerek (1484) bölgeden geçen ticaret yolları üzerinde Osmanlı denetimi güçlendirilmiş, Mora'daki İnebahtı, Modon, Koron ve Navarin fethedilmiş (1499-1500), İspanya'da katliama uğrayan Endülüs Müslümanlarına ve Yahudilere yardım edilmiştir. Osmanlı donanması Kanuni

devrinde dünyanın en büyük deniz kuvvetlerinden biri haline gelmiş, Karadeniz, Marmara, Ege ve Akdeniz'de Osmanlı egemenliği güçlenmiş, Kızıldeniz ve Basra Körfezi kontrol altına alınmıştır.

XV. yüzyılın sonlarında Akdeniz'de Osmanlı Devleti ve İspanya önemli güçler haline gelmiştir. Bu dönemde Osmanlılar bir yandan İspanya'nın Akdeniz'deki etkinliğini kırarken diğer yandan Hint denizine ulaşarak Kızıldeniz sahillerindeki Müslüman bölgeleri ve kutsal toprakları tehdit eden Portekizlilerle mücadele etmişlerdir. XVI. yüzyılda Suriye ve Mısır limanlarını ele geçiren Osmanlılar, Doğu Akdeniz kıyılarını da egemenlik altına almışlardır. Osmanlılar deniz ve karalardaki hakimiyetlerini sürdürebilmek için çeşitli projeler geliştirmişlerdir.

Bu projelerin en önemlileri şunlardır:

Don - Volga Projesi

Karadeniz ve Hazar Denizi'ni Don ve Volga ırmakları arasında yapılacak bir kanalla birleştirme projesidir.

Osmanlı Devleti Don - Volga kanalını açmakla,

- Rusların güneye yayılmasını, güçlenmesini ve Türk hanlıklarına verdiği zararı önlemeyi,
- Karadeniz'den çıkarılacak donanmayı Hazar Denizi'ne geçirerek İran'ı baskı altında tutmayı,
- İpek Yolu'nun canlanmasını sağlamayı,
- Orta Asya'daki Türklerle iyi ilişkiler kurmayı,

amaçlamıştır.

1569'da yapımına başlanan kanal, Kırım hanının destek vermemesi, Rus saldırıları ve ağır kış şartları yüzünden tamamlanamamıştır. Bu proje 1952'de Ruslar tarafından gerçekleştirilmiştir.

Süveyş Kanalı Projesi

Akdeniz ile Kızıldeniz'i bir kanalla birbirine bağlayıp Hint Okyanusu'na ulaşma projesidir.

Osmanlı Devleti bu projeyle,

- Hindistan kıyılarını Portekizlilerin baskısından kurtarmayı,
- Akdeniz ticaretini ve Baharat Yolu üzerinden yapılan ticareti canlandırmayı,
- Güney Asya'daki Müslümanları Avrupalılara karşı korumayı,

amaçlamıştır.

Proje uygulanamamıştır. Süveyş Kanalı 1869 yılında Fransızlar tarafından açılmıştır.

Karadeniz - Marmara Projesi

Marmara Denizi, İznik gölü ve Sakarya ırmağını kanallarla birleştirerek İstanbul Boğazi'nin yükünü hafifletmeye yönelik bir projedir.

Rodos'un Fethi (1521)

Rodos adasında yaşayan Sen Jan şövalyeleri Mısır, Suriye ve Anadolu arasındaki deniz ulaşımını sürekli engellemiş, Osmanlı Devleti'nin Akdeniz ticaretine zarar vermişlerdir. Bu nedenle Kanuni ilk deniz seferini Rodos üzerine düzenledi. Rodos adası alınarak Türk sancağı haline getirildi.

Adayı terk eden şövalyeler Şarlken tarafından Malta adasına ve Trablusgarp'a yerleştirilmişlerdir. Rodos'un fethedilmesiyle Ege Denizi'ndeki Osmanlı egemenliği güçlenmiş; Mısır ve Suriye'den Anadolu'ya ulaşan deniz yolunun güvenliği sağlanmıştır.

Cezayir'in Osmanlı Devleti'ne Katılması (1533)

Akdeniz'de Osmanlı Devleti'nin hizmetinde görev yapan denizciler dışında kendi başına hareket eden Türk denizcileri de faaliyet gösteriyordu. Bunların en önemlisi de Hızır Reis (Barbaros) ve kardeşleri idi. Barbaros kardeşler Akdeniz'de Avrupalı korsanlarla mücadele ediyorlardı. Yavuz'un da yardımını alan Barbaros kardeşler İspanya işgali altındaki Cezayir'i ele geçirerek, burada bir yönetim kurdular.

Akdeniz'de daha etkili bir mücadele vermek isteyen Kanuni, Barbaros'u Osmanlı hizmetine davet ederek kendisine kaptanı deryalık ve Cezayir Beylerbeyliği görevlerini verdi. Böylece Cezayir Osmanlı Devleti'ne bağlanmıştır.

Preveze Deniz Savaşı (1538)

Barbaros Hayrettin Paşa komutasındaki Osmanlı donanması İtalya kıyılarına baskınlar düzenlemiş, Venediklilere ait bazı kaleleri ele geçirerek Osmanlıların Akdeniz'deki etkinliğini artırmıştır. Bunun üzerine denizlerde tedbir almayı düşünen Şariken; Venedik, Papalık, Portekiz, İspanya ve Malta'daki şövalyelerden oluşan bir Haçlı donanması kurulmasını sağlamıştır.

Başında Andrea Doria'nın bulunduğu Haçlı donanması ile Barbaros Hayrettin Paşa komutasındaki Osmanlı donanması Mora'nın kuzeyindeki Preveze Körfezi'nde karşılaşmışlardır. Savaş Osmanlıların zaferi ile sonuçlanmıştır.

Preveze zaferinin sonucunda,

- Akdeniz'de üstünlük tamamen Türklerin eline geçmiştir.
- Venedik ile bir antlaşma imzalanmıştır. Bu antlaşma ile Mora ve Dalmaçya kıyılarındaki bazı kaleler Osmanlı Devleti'ne geçmiştir.

Preveze zaferinin yıl dönümü günümüzde Donanma Günü (27 Eylül) olarak kutlanmaktadır.

Trablusgarp'ın Fethi (1551)

Sen Jan şövalyelerinin bir bölümü Trablusgarp'ta bulunuyordu. Kanuni, Kaptanıderya Sinan Paşa ile Turgut Reis'i Trablusgarp'ı almakla görevlendirdi. Yapılan sefer sonunda Trablusgarp fethedildi. Turgut Reis bölgenin beylerbeyliğine getirildi.

Cerhe Deniz Savaşı (1560)

Haçlıların Osmanlıları Kuzey Afrika'dan atmak istemeleri üzerine Turgut Reis, İspanyolların elinde bulunan Cerbe adasını kuşattı. Bölgeye gelen Haçlı donanması Kaptanıderya Piyale Paşa'nın da yardımlarıyla bozguna uğratılarak ada fethedildi.

Malta Kuşatması (1565)

Malta'da bulunan Sen Jan şövalyelerinin Osmanlı aleyhine faaliyetlerde bulunmaları ve Osmanlı Devleti'nin Kuzey Afrika'nın güvenliğini sağlamak istemesi üzerine Kaptanıderya Piyale Paşa Malta'yı kuşattı. Ancak Turgut Reis'in şehit düşmesi üzerine kuşatma kaldırılmıştır.

Sakız Adası'nın Fethi (1566)

Ege Denizi'ndeki Sakız adasını ellerinde bulunduran Cenevizlilerin vergilerini ödememesi üzerine Kaptanıderya Piyale Paşa sefere çıkınca Cenevizliler savaşa gerek kalmadan adayı teslim ettiler. Sakız'ın alınmasıyla Ege kıyılarının ve Boğazların güvenliği sağlanmıştır.

Hint Deniz Seferleri

Seferlerin Nedenleri;

- Hint deniz yolunu denetim altına alıp Hindistan'da sömürgeler kuran Portekizlilerin bölgedeki Müslüman devletlere ve tüccarlara baskı yapmaları
- Gücerat sultanının Kanuni'den yardım istemesi
- Osmanlıların Hint ticaret yolunu açmak ve denetim altına almak istemesi

Hindistan'a Hadım Süleyman Paşa (1538), Piri Reis (1551), Murat Reis (1552) ve Şeydi Ali Reis (1553) önderliğinde dört sefer düzenlenmiştir.

Seferlerin Sonuçları;

- Arap Yarımadası, Yemen, Sudan ve Habeşistan'ın bir bölümü Osmanlı egemenliğine alınmıştır.
- Kızıldeniz ve Basra Körfezi'nde Osmanlı denetimi kurulmuştur.
- Hindistan'daki Portekiz etkinliği engellenememiştir.

Hint Deniz Seferleri sonucunda istenilen hedeflere ulaşılammamasında,

- Osmanlı gemilerinin okyanus şartlarına dayanıklı olmaması,
- Müslüman toplulukların Osmanlı Devleti'ne yeterince destek vermemesi,
- Osmanlıların Hindistan'ın ekonomik önemini yeterince kavrayamaması,
- Akdeniz'de üstünlük mücadelesine öncelik vermesi,

etkili olmuştur.

Kanuni döneminde Akdeniz'de Osmanlı üstünlüğü önemli ölçüde sağlanmıştır. Kanuni'den sonra Kıbrıs fethedilerek Doğu Akdeniz'de Osmanlı üstünlüğü pekiştirilmiştir (1571). Kıbrıs'ın alınması üzerine Avrupalılar Osmanlı Devleti'ne karşı bir Haçlı donanma oluşturmuşlardır. Osmanlılar İnebahtı Savaşı'nda Haçlılara yenilmiş (1571), Osmanlı donanmasının büyük bir kısmı yakılmıştır. Bu olaydan sonra Osmanlı donanması kısa sürede yenilerek Akdeniz'deki fetihlere devam etmiştir.

1574'te İspanyolların elindeki Tunus Osmanlı topraklarına katılmıştır. 1576'da Fas Osmanlı himayesine alınarak Akdeniz'deki hâkimiyet pekiştirilmiştir.

FRANSA'YA VERİLEN KAPİTÜLASYONLAR

Alman imparatoru Şarlken, Fransa hariç bütün Avrupa'yı denetim altına almıştı. Şarlken'in Avrupa egemenliğine karşı çıkan Fransa kralı yenilerek esir düşünce Kanuni'den yardım istemiş, Mohaç Savaşı'nı kazanan Kanuni, Fransa kralının serbest kalmasını sağlamıştı.

Osmanlı - Fransa ilişkileri bu olaydan sonra dostane bir şekilde sürmüştü ve iki devlet arasında Fransızların "kapitülasyon", Osmanlıların "imtiyaz-ı mahsusa" adını verdikleri antlaşma imzalanmıştır (1535).

Fransızlara tanınan ayrıcalıklara göre,

- Her iki ülkenin gemileri karşılıklı ticaret yapabileceklerdi.
- Fransız tüccarlardan diğer ülkelerin tüccarlarından daha az vergi alınacaktı.

- Fransız tüccarlar arasındaki davalara İstanbul'a gelecek Fransız hakim bakacaktı.
- Osmanlı ülkesinde ölen Fransız tüccarların malları ya da Osmanlı sularında batan bir geminin mal ve eşyası Fransa'daki varislerine verilecekti.
- Türk tüccarları da Fransa toprakları ve denizlerinde bu haklardan faydalanacaktı.
- Kapitülasyonlar, anlaşmayı imzalayan hükümdarların sağ kaldıkları süre içerisinde geçerli olacaktı.

Osmanlı Devleti Fransa'ya kapitülasyonlar vererek,

- Coğrafi Keşifler ile önemi azalan Akdeniz ticaretini yeniden canlandırmayı
- Avrupa Hristiyan birliğini parçalamayı
- Osmanlı gemilerinin Fransız limanlarından yararlanmasını

amaçlamıştır.

Kanuni döneminde verilen kapitülasyonlar kısmen hedefine ulaşmış ancak Akdeniz ticaretinde beklenen canlılık sağlanamamıştır. Kanuni döneminde Avrupa'da devam eden savaşlar nedeniyle I. Fransuva'ya yardım için kaptanıderya Barbaros Hayreddin Paşa görevlendirildi. Barbaros Osmanlı donanması ile Marsilya'ya ulaştı ve Nis kalesini fethedip Fransızlara bıraktı (1543). Bu gelişmeler üzerine İspanya, Fransa ile anlaşma imzalamak zorunda kalmıştır.

15. ve 16. Yüzyıllarda Avrupa

Avrupa devletleri, Coğrafi Kesifler ve Rönesans'ın etkisiyle kalkınma mücadelesi verirken diğer taraftan da Reform hareketinin etkisiyle dinî ve siyasi mücadeleler yaşıyordu.

Roma - Germen imparatoru Şarlken; Almanya, Hollanda, Avusturya, Macaristan ve İspanya ile akrabalık bağlarına dayalı ittifak oluşturarak Avrupa'nın en güçlü devleti hâline gelmişti.

Şarlken; Fransa üzerinde egemenlik kurma, Balkan toprakları üzerinden Osmanlı aleyhine genişleme, Osmanlı Devleti'ne karşı denizlerde Venedik doğuda İran ile ittifak kurma politikaları izlemiştir.

İngiltere ve Fransa, Yüzyıl Savaşları nedeniyle güç kaybetmişlerdi.

Portekiz, Coğrafi Keşifleri gerçekleştirerek Hindistan'a ulaşmış; Osmanlı denetiminde olan baharat ticaretini engellemeye çalışıyordu.

Avrupa'daki Gelişmeler

Teknolojik gelişmeler ve Feodalitenin çözülüşü

Orta Çağ Avrupası'nın siyasal ve sosyal yapısına egemen olan yönetim şekli feodalitedir. Feodalite toprak egemenliğine dayanan federal bir yönetim sistemidir.

Feodalitenin egemen olduğu ülkelerde devlet, iç işlerinde bağımsız küçük siyasal yapılardan oluşur.

XV. yüzyıldan itibaren Avrupa'nın feodal yapısı değişmeye başlamıştır. Feodalite,

- Haçlı Seferleri sonunda derebeylerin çoğunun ülkesine dönmemesi, dönenlerin ise güçlerini ve ordularını kaybetmesi
- İstanbul'un fethiyle gücü ve önemi anlaşılan toprakların kullanılmaya başlanmasıyla derebeylerin şato ve kalelerinin yıkılması
- Coğrafi Keşiflerin yapılmasından sonra keşfedilen yerlere yapılan göçlerin etkisiyle feodalitenin dayanağı olan tarımsal faaliyetlerin gerilemesi ve bu durumun senyörlerin askeri güçlerini olumsuz yönde etkilemesi
- İngiltere ve Fransa'daki iç savaşların feodal sistemi zayıflatması

gibi nedenlerle güç kaybetmiş ve yıkılmıştır.

İngiltere ve Fransa arasında yapılan Yüzyıl Savaşları (1337 -1453) soyluların zayıflamasına yol açmıştı. Fransa kralı XI. Louis bu durumdan yararlanarak feodal sisteme son vermiştir. İngiltere'de ise Çifte Gül Savaşı (1455 -1485) sonrası feodal sistem zayıflamış, mutlakiyet rejimi ortaya çıkmıştır. Feodalitenin yıkılmasıyla, krallar güçlenerek ülkelerinin mutlak hakimi olmuş, böylece Avrupa'nın siyasal yapısı değişmiş, mutlakiyet yönetimleri güçlenmiştir.

Feodal yönetimden kaynaklanan bölünmüşlükten en iyi yararlanan kurum Katolik Kilisesi'ydi. Dolayısıyla feodal sistemin zayıflaması ve kralların güçlenmesi kilisenin siyasi otoritesinin azalmasına yol açmıştır.

Orta Çağ Avrupası'nda Katolik Kilisesi ve papalık, dini etkinliğinin yanında siyasi güce de sahipti. Krallar papanın elinden tac giydiklerinden otoritelerinin papa tarafından verildiği kabul edilirdi. Ancak XV. yüzyılda feodalitenin zayıflaması ve kralların papalara karşı üstünlük sağlamasıyla Avrupa'nın siyasi ve sosyal yaşamında önemli değişiklikler ortaya çıktı.

Avrupa'da yeni kavramlar, yeni değerler önem kazandı. Krallar, güçlerini artırmak için keşifleri ve bilimsel faaliyetleri desteklemeye başladılar. Avrupa'da meydana gelen bu siyasi değişikliklerin yanı sıra teknolojik gelişmelere etki eden en önemli gelişme Haçlı Seferleridir. Haçlı Seferleri sonucunda barut, matbaa, kâğıt, pusula gibi buluşlar Avrupa'ya taşınmıştır. Bu buluşları geliştiren Avrupalılar bilim, teknik, ekonomi ve kültür alanlarında hızla ilerlemeye başlamışlardır.

Coğrafi Keşifler

XV. ve XVI. yüzyıllarda Avrupalılar tarafından yeni ticaret yolları, okyanuslar ve kıtaların bulunmasına Coğrafi Keşifler denir. Coğrafi Keşifler Portekiz ve İspanya tarafından başlatılmıştır.

Coğrafi Keşiflerin Nedenleri :

- Türklerin doğudan gelen ticaret yollarına hakim olmaları nedeniyle Avrupalıların ekonomik çıkarlarının zedelenmesi.
- Avrupalıların Doğu (Asya) ülkelerinin zenginliklerine aracısız ulaşmak istemeleri .
- Pusulanın geliştirilmesi ve coğrafya bilgisinin gelişmesi.
- Okyanus koşullarına dayanıklı gemilerin yapılması.
- Avrupalıların Hristiyanlığı yayma düşüncesi.

Önemli Keşifler

1487 yılında Bartelmi Diaz Afrika'nın güneyini dolaşarak Fırtınalar Burnu'na ulaştı. Gemicilerin cesaretini kırmamak için buraya Ümit Burnu denildi. Ümit Burnu adı verilen bu yolu dolaşan **Vasko dö Gama** Hint Okyanusu'na ve Hindistan'a ulaştı (1498). Hindistan'a ulaşan deniz ticaret yolunu bulan Portekizliler Uzak Doğu'ya kadar olan bölgeleri sömürgeleştirmişlerdir.

Kristof Kolomb 1492'de Amerika'yı keşfetti, ancak burasını Hindistan zannetti. 1507 yılında İtalyan denizci **Ameriko Vespuçi** buranın yeni bir kıta olduğunu anladı. Yeni kıtaya İtalyan gemicinin isminden dolayı Amerika adı verildi.

Coğrafi Keşifler sonunda Amerika'nın kuzeyine Fransızlar, doğusuna İngilizler ve güneyine İspanyollar yerleşmiştir. Fernando Korteş, İspanya adına Meksika'yı zapt etti. Portekizli **Macellan**, hep batıya giderek başladığı yere geri dönme düşüncesiyle çıktığı yolculukta Filipinler'e ulaştı. Ancak burada yerlilerle yaptığı savaşta öldü. Yardımcısı Del Kano seyahati devam ettirerek İspanya'ya geldi (1522). Bu ilk dünya seyahatiyle dünyanın yuvarlak olduğu ispatlanmıştır. İngilizler adına keşiflere katılan John Cabot ile Fransızlar adına katılan Cartier, Kuzey Amerika kıyılarını keşfetmişlerdir (1497).

Coğrafi Keşiflerin Sonuçları

- Dünyanın bilinmeyen yerleri Avrupalılar tarafından tanınmış, yeni adalar, kıtalar, ırklar, kültürler, hayvanlar, bitkiler keşfedilmiştir.
- Avrupa ülkeleri yeni pazarlar bulmuş sömürge imparatorlukları ortaya çıkmıştır.
- Yeni ticaret yolları bulunmuş ve Akdeniz limanları eski önemini kaybetmiştir.
- Atlas Okyanusu kıyısındaki limanlar (Lizbon, Bordo, Anvers, Rotterdam, Londra gibi.) önem kazanmıştır.
- Keşfedilen yerlerin değerli madenleri Avrupa'ya taşınmıştır. O zamana kadar toprak asıl zenginlik kaynağı iken, bundan sonra altın ve gümüş temel zenginlik kaynağı haline gelmiştir.
- Soylular eski güçlerini kaybetmiş ticaretle uğraşan burjuva sınıfı zenginleşmiştir.
- Keşifleri destekleyen krallar güçlenmiş ve kilisenin etkisi azalmıştır.
- Avrupalıların zenginleşmesi sonucunda sanata ve bilime değer veren meşen sınıfı ortaya çıkmıştır.
- Keşfedilen yerlerden Avrupa'ya göçler olmuş, buna bağlı olarak Batı uygarlığı ve Hristiyanlık yeni yayılma alanları bulmuştur.
- Avrupalıların düşünce dünyasında önemli gelişmeler meydana gelmiş, Rönesans ve Reform hareketlerine zemin hazırlanmıştır.
- Hristiyanlığa ait inançlar temelinden sarsılmış, halkın kiliseye güveni azalmıştır.
- Keşfedilen yerlere Avrupa'dan büyük göçler olmuştur.
- Keşifler insanlar üzerinde merak ve araştırma arzusunu uyandırmıştır. Bu durum Avrupa'nın bilim, düşünce ve dinî hayatında önemli değişikliklere yol açmıştır. Keşiflerden sonra, başta İtalya olmak üzere Avrupa'da düşünce ve kültür hareketleri başlamıştır.

RÖNESANS

XV. ve XVI. yüzyıllarda İtalya'da başlayan ve daha sonra Avrupa'da yayılan edebiyat, güzel sanatlar ve bilim alanındaki gelişmelere yeniden doğuş anlamında Rönesans denilmiştir.

Hümanizm: Orta Çağ Avrupası'nın baskıcı Skolastik düşüncesine karşı çıkararak insan ve doğa sevgisini temel alan düşünce sistemidir. Hümanistler Eski Yunan ve Latin eserlerini inceleyerek özgür insan tipini ortaya koymuşlar ve eserlerinde bu modeli işlemişlerdir. İtalya'da edebiyat alanında ortaya çıkan Hümanizm mimari ve güzel sanatları da etkilemiştir.

Rönesans hareketlerinin İtalya'da başlamasında,

- İtalya'nın İslam uygarlıklarıyla yakın ilişki içinde olması.
- İstanbul'un fethinden sonra İtalya'ya giden bilginlerin Latince eserleri çevirmeleri.
- Zengin şehir devletlerine sahip olan İtalya'da bilimsel ve kültürel çalışmaların desteklenmesi.
- İtalya'nın ticaret merkezi olması nedeniyle değişik medeniyetlerle sürekli bir etkileşim içinde olması

etkili olmuştur.

Rönesans'ın Nedenleri

- Kâğıdın ucuzlaması ve matbaanın geliştirilmesiyle yeni düşüncelerin hızla yayılması
- Eski Yunan, Roma ve İslam medeniyetlerine ait eserlerin incelenmesiyle akılcı düşüncenin gelişmesi
- Coğrafi Keşiflerin etkisiyle Avrupa'da sanat ve edebiyattan zevk alan meşen sınıfının ortaya çıkması ve bunların sanatkârları korumaları
- Kiliseye duyulan güvenin azalması, Skolastik düşüncenin öneminin azalması
- Coğrafi Keşiflerle dünyanın tanınması
- Yetenekli bilim adamı ve sanatkârların yetişmesi

Rönesans'ın Ortaya Çıkması Ve Yayılması

İslam bilginleri eski Yunan ve Roma eserlerini tercüme etmişlerdi. İspanya'nın Müslümanlarca fethinden sonra Avrupalılar Arapça'ya tercüme edilen bu eserlerle tanıştılar ve bu eserleri okumak için Arapça öğrenmeye başladılar.

XII. yüzyıl boyunca Avrupa'da birçok Arapça eser Latinceye çevrildi. Avrupa'da kurulan üniversitelerde İbni Sina'nın tıp, İbni Heysem'in fizik ve astronomi hakkında yazdığı eserler ders kitabı olarak okutuldu. XIII. yüzyılda İtalyan tüccarlar ticari ilişkileri sırasında Müslümanlardan kâğıt yapımını öğrendiler. Bu gelişmeler Rönesans hareketlerinin ortaya çıkmasında İslam uygarlığının önemli bir etkisi olduğunu gösterir.

Rönesans hareketleri İtalya'da daha çok sanat alanında ön plana çıkmıştır. Resim, mimari ve güzel sanatlarda birçok eser verilmiştir. Leonardo da Vinci, Mona Lisa portresi, Milano'da bir manastırdaki Son Akşam Yemeği ve birçok şehir planı gibi çalışmalar yapmıştır. Michelangelo ve Rafael 'de önemli sanatçılardandır.

Rönesans hareketleri Almanya'da din alanda gelişmiştir.

Erasmus, Röklen ve Luhter gibi hümanistler dinî metinleri incelemişlerdir. Luther, İncil'i Almancaya çevirmiştir. Bu çalışmalar Reform hareketlerine ortam hazırlamıştır.

Rönesans hareketleri İngiltere'de edebiyat alanında gelişmiştir. Şekspir; Hamlet, Makbet, Otello, Kral Lear adlı tiyatro eserlerini yazmıştır.

Fransa'da kralların desteğiyle başlayan Rönesans hareketleri sonucunda Eski Yunan ve Roma eserleri tercüme edilmiştir. Montaigne önemli edebi eserler yazmıştır.

Rönesans hareketleri Polonya'da daha çok bilim alanında etkili olmuştur. Kopernik, Dünya'nın yuvarlak olduğunu ve güneşin etrafında döndüğünü açıklamıştır.

Rönesans'ın Sonuçları

- Avrupa ülkelerinde bilim, sanat, edebiyat alanlarında yeni bir dünya görüşü ortaya çıkmıştır.
- Skolastik düşünce yıkılmış ve düşünce özgürlüğü yaygınlaşmıştır.
- Deney ve gözleme dayanan pozitif düşünce ortaya çıkmıştır. Özgür düşünce bilim alanında yeni buluşların ortaya çıkmasını sağlamıştır.
- Doğa olayları ve insan vücudu hakkında yeni bilgilere ulaşılmıştır.
- Kilisenin otoritesinde zayıflamış, bu durum Reform hareketlerini başlatmıştır.

Osmanlı Devleti, Rönesans hareketlerinin gerçekleştiği XV. ve XVI. yüzyıllarda bilim, teknik ve mimari alanlarında Avrupa'dan ileri düzeydeydi. Bu nedenle Osmanlı Devleti Avrupa'da yaşanan bu gelişmelerden yararlanma ihtiyacı duymadı.

Ancak Rönesans'la birlikte gelişimini sınırlayan engellerden kurtulan Avrupalılar hızla ilerlemeye başladı. Osmanlılar bu gelişmelere yabancı kalınca ve yeterince takip edemeyince Osmanlı Devleti ile Avrupa arasında bilim ve teknik alanlardaki fark giderek açıldı. Bunun sonucunda Osmanlı Devleti Avrupa'nın gerisinde kalmaya başladı.

REFORM

XVI. yüzyılda Katolik Kilisesi'ndeki bozulmaları engelleyip yeni düzenlemeler yapma çalışmalarına Reform (yeniden şekil verme, düzenleme) denir. Almanya'da başlayan Reform hareketleri zamanla diğer Avrupa devletlerine de yayılmıştır.

REFORMUN NEDENLERİ

- Katolik Kilisesi'nin bozulması ve bazı zümrelerin çıkarlarına uygun hareket etmeye başlaması.
- Kilisenin endüljans adlı belge ile insanları bağışlayabilmesi ve kişileri aforoz ederek dinden çıkarabilmesinin tepkilere neden olması.
- Kiliselerin ele geçirdiği siyasî güç ile giderek zenginleşmesine karşın halkın yoksullaşması .
- Rönesans'ın etkisi ile hümanist ve özgür düşüncenin yayılması.
- Kağıt ve matbaanın yaygınlaşmasıyla İncil'in ulusal dillere çevrilerek bol miktarda basılması, halkın dinini kendi dilinde öğrenmeye başlaması ve bu sayede kutsal metinlerle din adamlarının söylemleri arasındaki farkı açıkça görmesi.

REFORMUN DOĞUŞU

XVI. yüzyılda Erasmus gibi hümanist bilginler Katolik Kilisesi'nde liberal bir reformun gerekliliğini savunmuş, Hz.

İsa'nın örnek alınmasını önermişti. Reform düşüncesi önce Almanya'da Martin Luther tarafından ortaya atıldı. Luther 1517'de Wittenberg Kilisesi'nin kapısına bir bildiri asarak, "Tanrı ile kul arasına kimsenin giremeyeceğini, kilisenin günahları bağışlama yetkisinin olmadığını, endüljans satan din adamlarının suç işlediğini, öbür dünyada esenliğe kavuşmak için imanın yeterli olacağını vurgulamıştır."

REFORMUN SONUÇLARI

- Yeni mezhepler ortaya çıkmış (Protestanlık, Kalvenizm, Presbiteryenizm, Anglikanizm) böylece Avrupa'da mezhep birliği bozulmuştur.
- Papanın ve din adamlarının saygınlığı azalmış, papalar krallar üzerindeki etkisini kaybetmiştir.
- Katolik Kilisesi topraklarının büyük bölümünü kaybetmiştir.
- Protestanlığı kabul eden memleketlerde eğitim ve öğretim işleri kiliseden alınmıştır. Böylece kilise dışında laik eğitim kurumları ortaya çıkmıştır.
- Kilisenin düşünce hayatı üzerindeki etkisinin azalması ile serbest bir ortam oluşmuş, bilimsel çalışmalar hızlanmıştır.

REFORMUN OSMANLI DEVLETİ'NE ETKİLERİ

Osmanlı hakimiyeti altında yaşayan Hristiyan halka din ve inanç yönünden geniş haklar tanındığı için Reform hareketleri Osmanlı ülkesinde etkili olmamıştır. Ayrıca Osmanlı Devleti Ortodoks din adamlarının halk üzerinde baskı oluşturmalarına izin vermemiş böylece din adamlarının siyasî güç elde etmesi engellenmiştir. Reform hareketleri Avrupa'da siyasal yönden bölünmelere neden olduğu için Osmanlı Devleti'ni olumlu yönde etkilemiştir. Reform hareketlerini yakından takip eden Kanuni, Luther'in faaliyetlerini desteklemiştir. Reform hareketleri Avrupa'da siyasî karışıklıklara neden olduğundan Osmanlıların Avrupa yönündeki fetihlerini kolaylaştırmıştır.